

"וישבו לאכול לחם"

וישבו לאכול לחם

הסרט "וישבו לאכול לחם" ומערך הלמידה המוצגים כאן, באים להציג את הסכנה בביטול דעות מסוימות, ללמוד מן ההיסטוריה היהודית לדורותיה על מחלוקות שיצרו סכנה לשלמות העם היהודי ולהציב מודל לניהול מחלוקות, כזה שאינו מבטל את הדעות השונות ויחד עם זאת מאפשר להם לחיות יחד בחברה אחת.

לימוד סיפור מכירת יוסף מתמקד לא פעם בחלומות יוסף, במכירה עצמה או במחלוקת בין האחים ובין השורות מתחמקת העובדה שמיד אחרי שיוסף מושלך אל הבור יושבים האחים לאכול. העובדה שהאחים יכולים להשליך את בשר מבשרם אל הבור ומיד אחר כך לשבת לארוחה כאילו דבר לא קרה דורשת מאתנו לשאול מהי עמדת הנפש שמתוכה זה קרה, מה אנחנו יכולים ללמוד מכך על היחס שלנו לבעלי פלוגתא שלנו בנושאים שונים ומהו התיקון החברתי הנדרש כדי לייצר מציאות משותפת.

מערך הלימוד נקרא "וישבו לאכול לחם" ויתמקד בנושא האכילה מתוך הבנה כי אכילה מביאה לידי ביטוי את ההתעסקות של האדם בעצמו אל מול ההתעסקות בסביבה הרחבה של האדם והיכולת להיות אמפטי לכאבו של האחר. היכולת "להפסיק לאכול" ולהקשיב לאח שנמצא בבור ומבקש להשמיע את קולו היא התכונה אותנו אנחנו מבקשים לעצמנו ואיתה אנחנו רוצים שתלמידינו ייפגשו

חלק א' – ניתוח הסרט ומפגש עם הסיפור התנכ"י

לאחר הקרנת הסרט [בקישור כאן](#), נציג לתלמידים את השאלות הבאות: [ע"י mentimeter או פלטפורמה דומה]

1. מה לדעתך הנושא המרכזי של הסרט? [תשובות בקוביות שונות]

2. מיהו לדעתך הדמות בעלת הקסקט?

- דתי לאומי מכפר סבא, מצביע ליכוד
- חילוני מירושלים, מצביע עבודה
- חרדי מודרני מאופקים, מצביע ש"ס
- מסורתי מרעננה, מצביע ימינה

[התשובות לשאלה הזו יכולות להיות מגוונות מאוד וזו בדיוק המטרה. אנחנו מבקשים להעביר לתלמידות ולתלמידים את המסר שבעצם כל התשובות נכונות והדמות הזו יכולה להיות כל אחד ואחת מאתנו]

3. מהי לדעתך תכונת האופי המרכזית שמציג הבחור בכובע הקסקט? [ענן תשובות]

נציג לתלמידים את הפסוקים מתוך סיפור מכירת יוסף: "...וַיְהִי כַּאֲשֶׁר בָּא יוֹסֵף אֶל אָחִיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶת יוֹסֵף אֶת כְּתֹנֶתוֹ אֶת כְּתֹנֶת הַפְּסִים אֲשֶׁר עָלָיו. וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלַכְהוּ אֶתוֹ בְּבֶרֶךְ הַבְּאֵר וְהַבּוֹר רָק אֵין בּוֹ מַיִם. וַיֵּשְׁבוּ לְאָכַל לֶחֶם..."

- מה לדעתכם מבקשת התורה לומר לנו במילים "וישבו לאכול לחם"? [דין פתוח]
- איזו דעה שקיימת היום בשיח היית שמח שתהיה בבור?

בשלב זה, לאחר ניתוח ראשוני של הסרט עדיין לא העמקנו בדמויות ובדעות ובעצם ביקשנו לראות ולהבין את המורכבות והאתגר שהסרט הניח לפנינו.

חלק ב' – העמקה בסיפורים וחיבור לנושא אקטואלי

נציג 8 תמונות של 8 דמויות שישבו על הבור מתוך הסרטון, מאחורי כל דמות יופיע ההסבר ההיסטורי על דמותו ועל בעלי המחלוקת שלו. נבקש מכל תלמיד לבחור דמות או שתיים אותן לא הכיר, לחפש באינטרנט או בספרים מידע עליה ועל ברי הפלוגתא שלהם, לקרוא את הטקסט עליהן ולשתף את הכיתה האם הוא הכיר את המחלוקת האלו או שלא.

- נבקש מהתלמידים לבחור דמות אחת שהזדהו עם דבריה ונבקש שיסבירו מדוע.

ננסה להבין יותר את ההשלכה של התעלמות מקולות מסוימים, חוסר הקשבה או חוסר היכרות עם דעות ואוכלוסיות מגוונות. נציג לתלמידים את הקריקטורה הבאה של האמן שי צ'רקה:

- מה לדעתך הסכנה שמתוארת בתמונה?
- איך לדעתך אפשר לשבור את "מעגל הזה" שמוצג כאן?

הקריקטורה בעצם מציגה מציאות שבה אין שיח פנים אל פנים בין האנשים מה שמונע היכרות אמיתית וממילא קריאות גנאי של האחד כלפי השני. כאשר אנחנו מסתכלים רק מאחור אנחנו לא באמת יודעים על מי אנחנו מדברים וזה יוצר הקצנה של השיח, שיחה פנים אל פנים יוצרת הקשבה שיכולה לשבור את שיח השנאה.

הסרט בו צפינו מציג מציאות שבה יש רק צד אחד שמדבר על הצד השני במקום ששני הצדדים ידברו זה עם זה. האם דיבור בין יוסף ואחיו ולא דיבור של יוסף על האחים ושל האחים עליו יכול היה למנוע את השלכתו לבור?..

נעשה סקר בכיתה [ניתן לעשות בזום במידה והשיעור וירטואלי או בקובץ גוגל forms]

- מתי בפעם האחרונה שוחחתי שיחה ארוכה עם מישהו או מישהי שחושבים אחרת ממני?
- כמה חברות/חברים יש לי שאני לא מסכים עם תפיסת עולמם או דרך חייהם?

הסקר בעצם רוצה להציג תמונת מציאות שקיימת אצל רובנו והיא שבמהלך היום יום אנחנו ממעטים להיפגש עם דעות או תפיסות עולם ששונות מאלו שאותם אנחנו מחזיקים. בעצם, למרות שאולי תלמידינו ואנחנו מבינים את החיסרון במציאות הזו אנחנו עדיין חיים אותה ביום יום. מתוך כך ננסה להעמיק בדוגמא אחת מתוך הסרט, של החייל מול האדם בבור עם הסרט הכתום. סיפור ההתנתקות

הפגיש אותנו בעוצמה עם מחלוקת פנימית בעם שנבעה לא מעט בעקבות חוסר היכרות של האוכלוסיות השונות ויחד עם זאת ראינו ניסיון לשנות את המציאות הזו ע"י המתיישבים.

בשנת 2005, לקראת ביצוע תכנית ההתנתקות מגוש קטיף יצא מטה המאבק של גוש קטיף במיזם פנים אל פנים. נספר לתלמידים על המיזם ונציג להם את הכתבה [בקישור כאן](#), מיום האירוע:

- איזו בעיה/אתגר לדעתך ביקש לפתור מיזם 'פנים אל פנים'?
- האם בעיניך מטרת המיזם המשיכה להתקיים גם אחרי ביצוע ההתנתקות?

חלק ג' – הצגת האתגר

בחלק זה נבקש להבין את הבעיה שנוצרת עקב התעסקות בעצמי, חוסר נתינת מקום לדעות אחרות והיכרות מינימלית עם תפיסות עולם שונות. נבקש לומר כי חוסר היכרות מייצר פחד מהשונה שבהמשך יכול להפוך גם לשנאה שמפרקת את המשפחה ויכולה גם להרוס.

נציג לתלמידים את סיפור קמצא ובר קמצא מתוך הגמרא במסכת גיטין: [ניתן גם להקרין תקציר של הסיפור [בקישור כאן](#)]

"...אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים, דההוא גברא, דרחמיה קמצא ובעל דבביה בר קמצא, עבד סעודתא. אמר ליה לשמעיה: זיל, אייתי לי קמצא. אזל, אייתי ליה בר קמצא. אתא, אשכחיה דהוה יתיב. אמר ליה: מכדי ההוא גברא בעל דבבא דההוא גברא הוא, מאי בעיית הכא? קום פוק. אמר ליה: הואיל ואתאי – שבקן ויהיבנא לך דמי מה דאכילנא ושתינא. אמר ליה: לא. אמר ליה: יהיבנא לך דמי פלגא דסעודתיך. אמר ליה: לא. אמר ליה: יהיבנא לך דמי כולה סעודתיך. א"ל: לא. נקטיה בידיה ואוקמיה ואפקיה. אמר: הואיל והוון יתיב רבנן ולא מחו ביה – ש"מ קא ניחא להו..."

- מה היה חטאם של אותם חכמים שנכחו באותו אירוע?
- מה לדעתכם הקשר בין חטאם של החכמים למעשיהם של אחי יוסף?

חלק ד' – אז איך פותרים את האתגר?

נציג לתלמידים את הסצנה מתוך הסרט "נסיך מצרים" [לצפייה לחצו [כאן](#)]

"וַיְהִי בַיָּמִים הֵהֵם וַיַּגְדֵּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אָחִיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ עִבְרִי מֵאֲחִיו. וַיִּפֹּן פָּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיֵּרָא אֶת הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹזֶל. וַיֵּצֵא בַיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִבְרִים נֹצִים וַיֹּאמֶר לְרֹשֶׁע לְמָה תִּפֶּה רֵעֶךָ. וַיֹּאמֶר מִי שְׂמֶךָ לְאִישׁ שֶׁר וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ הַלְהַרְגֵנִי אֲתָה אֹמֵר כֹּאשֶׁר הִרְגֵּת אֶת הַמִּצְרִי וַיֵּרָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲכֵן נֹדַע הַדָּבָר. וַיִּשְׁמַע פְּרָעֹה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֹשׁ לַהַרְגֵּת אֶת מֹשֶׁה וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פְרָעֹה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר. וּלְכֹהֵן מִדְיָן שֶׁבַע בָּנוֹת וַתִּבְאֲנֶה וַתִּדְלָנָה וַתִּמְלֶאנָה אֶת הַרְהָטִים לְהַשְׁקוֹת צֹאן אֲבִיהֶן. וַיְבֹאוּ הָרְעִים וַיִּגְרְשׂוּם וַיִּקֶּם מֹשֶׁה וַיִּזְשַׁען וַיִּשְׁקֵן אֶת צֹאנָם"

- מהי תכונת האופי של משה שבאה לידי ביטוי בסרטון ובפרשת שמות?

משה רבנו לא התעסק רק בעצמו, הוא יצא מהארמון והסתכל מסביב, היה ער לעוול ולפגיעה באחר שהתרחשה סביבו והוא פעל כדי לשנות את המציאות הזו. משה רבנו פקח את העיניים וביקש גם בין שני יהודים למצוא את האפשרות לדבר ולא להפעיל אלימות.

נציג לתלמידים את המשנה ממסכת עדויות:

בית שמאי מתירין את הצרות לאחים, ובית הלל אוסרין. חלצו, בית שמאי פוסלין מן הכהונה, ובית הלל מכשירין. נתייבמו, בית שמאי מכשירין, ובית הלל פוסלין. ואף על פי שאלו פוסלין ואלו מכשירין, לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל, ולא בית הלל מלישא נשים מבית שמאי. וכל הטהרות והטומאות שהיו אלו מטהרין ואלו מטמאין, לא נמנעו להיות עושים טהרות אלו על גב אלו.

• מה באה המשנה ללמד אותנו?

בשלב זה ניתן להמשיך את הפעילות בשני אופנים. לכיתה ברמה עיונית נמוכה יותר ניתן להמשיך עם דבריו של הרב עוזיאל ומתוכו לייצר סיכום של הדברים והטמעה של הנקודה שמחלוקת בדעות לא אמורה לייצר גם שנהא האחד כלפי השני אלא ניתן גם להקשיב וגם לא להסכים. לעומת זאת, עם כיתה ברמה עיונית גבוהה יותר ניתן להעמיק יותר על ידי מרחב למידה עיוני שיזמין אותם לאתגר לימודי בדבריהם של הנצי"ב מוולוז'ין והרב קוק [להלן]

• קרא את דבריו של הרב בן-ציון עוזיאל [להרחבה על דמותו לחצו כאן] והסבר מה הם מבקשים ללמד אותנו בעניין ניהול המחלוקת בעם ישראל?

"..אבל באמת אין כאן מקום לאיבה, שחלוק ההשקפות מתבטאות באיזו צורה שהיא, ואין אדם יכול לכבוש את השקפתו ודעותיו. ואולם האהבה המשפחתית המיוסדת על העבודה המשותפת היא די חזקה, שאינה נפגמת במאומה מחלוקי השקפות כאלה."

תוספת - מרחב העמקה עיוני

הקדמת הנצי"ב לספר בראשית [להרחבה על דמותו לחץ כאן]

"זה הספר הנקרא "ספר בראשית" נקרא בפי הנביאים "ספר הישר", כדאיתא במסכת עבודת כוכבים (כה ע"א) על שני מקראות: בספר יהושע (י יג): "הלא היא כתובה על ספר הישר", ובספר שמואל (שמ"ב א יח): "ויאמר ללמד לבני יהודה קשת, הנה כתובה על ספר הישר". ומפרש רבי יוחנן: זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו "ישרים", שנאמר: "תמות נפשי מות ישרים" (במדבר כג י).

יש להבין הטעם למה קרא בלעם את אבותינו בשם "ישרים" בייחוד, ולא "צדיקים" או "חסידים" וכדומה. וגם למה מכונה זה הספר ביחוד בכינוי "ישרים", ובלעם התפלל על עצמו שיהא אחריתו כמו בעלי זה הכנוי.

והענין דנתבאר בשירת האזינו על הפסוק "הצור תמים פעלו... צדיק וישר הוא" (דברים לב ד), דשבח "ישר הוא" נאמר להצדיק דין הקדוש ברוך הוא בחורבן בית שני, שהיה "דור עקש ופתלתל" (שם פסוק ה); ופירשנו שהיו צדיקים וחסידים ועמלי תורה, אך לא היו ישרים בהליכות עולמים. על כן, מפני שנאת חנם שבלבם זה אל זה, חשדו את מי שראו שנוהג שלא כדעתם ביראת ה' שהוא צדוקי ואפיקורס. ובאו על ידי שפיכות דמים בדרך הפלגה, ולכל הרעות שבעולם, עד שחרב הבית.

ועל זה היה צידוק הדין, שהקדוש ברוך הוא ישר הוא ואינו סובל צדיקים כאלו, אלא באופן שהולכים בדרך הישר גם בהליכות עולם, ולא בעקמימות אף-על-גב שהוא לשם שמים, דזה גורם חורבן הבריאה והריסות ישוב הארץ.

וזה היה שבח האבות, שמלבד שהיו צדיקים וחסידים ואוהבי ה' באופן היותר אפשר, עוד היו "ישרים", היינו: שהתנהגו עם אומות העולם, אפילו עובדי אלילים מכוערים; מכל מקום היו עמם באהבה, וחשו לטובתם, באשר היא קיום הבריאה. כמו שאנו רואים כמה השתטח אברהם אבינו להתפלל על סדום,

אף-על-גב שהיה שנה אותם ואת מלכם תכלית שנה עבור רשתם, כמבואר במאמרו למלך סדום.
מכל מקום חפץ בקיומם!"

- מה היה מיוחד באבות לפי שיטת הנצי"ב?
- מה אפשר ללמוד מדבריו על מה שראינו בסרט ולחיים שלנו בכלל? [שאלה פתוחה]

הראי"ה קוק, אורות התחיה י"ח

שלושה כחות מתאבקים כעת במחנינו, המלחמה ביניהם נכרת היא ביותר בארץ ישראל, אבל פעולתם היא פעולה נמשכת מחיי האומה בכלל, ושרשיהם קבועים הם בתוך ההכרה החודרת במרחבי רוח האדם. אומללים נהיה אם את שלשת הכוחות הללו, - שהם מוכרחים להתאחד אצלנו, לסייע כ"א את חברו ולשכללו, שיבצר כל אחד מהם את הקיצוניות שחברו יוכל להביא בצורה מקולקלת, כשלא יסויג דרכו, - נניח בפזורים, במרידתם זה על זה, ובהחלקם כל אחד למחנה מיוחד, העומדת כצר למחנה השנייה. הקודש, האומה, האנושיות, - אלה הם שלשת התביעות העיקריות, שהחיים כולם, שלנו ושל כל אדם, באיזו צורה שהיא, מורכבים מהם. איך שהן מניותיה של ההרכבה הזאת, אם חלק אחד מאלה תופס מקום פחות או יותר עקרי, אצל איזה יחיד או אצל איזה צבור, אבל לא נמצא ולא נוכל למצוא שום צורה קבועה של חיים אנושיים, שלא תהיה מורכבת משלשתם. ההתמזגות הדרושה של שלושה התביעות הגדולות הללו מוכרחת היא לבא בכל קבוצה, שיש לה תקוה של חיים עתידיים, וכשאנו סוקרים בחיינו ורואים אנו, שהכוחות הללו, למרות תעודת התמזגותם, הולכים הם ונפרדים, הננו נקראים לבוא להצלה.

- הסבר במילים שלך את שלוש הכוחות שצריכים להיות בכל חברה [קודש, אומה, אנושיות]
- אופציה ב' - שאלה אמריקאית: מהם שלושת הכוחות שכל חברה צריכה שיהיו לה כדי להתקיים?

העשרה:

"אינני מסכים למילה מדברייך אך אהיה מוכן להיהרג על זכותך לומר אותם." [אוולין ביאטריס הול]

- מה דעתך על דבריו של הול?
- האם בעיניך הוא משקף את מה שסיפור יוסף בבור מבקש לשקף?